

Előszó a naphoz

A szürkébe keverj egy kis sárgát, keserű nyálnyelést, (a tegnapi cigaretták nikotinmaradéka összegyűlik a kiszáradt szájban, a kiszáradás attól van, hogy a szádon keresztül veszed a levegőt, a száj belsejébe rakódó lepedék is sárga, szürkéssárga, tudom, mert látom, amikor krákogok és kiköpöm) felnyitni nem akaró szempillákat, buta pislogást, a szoba ébredés utáni első látványát, a megszokott bútorokat, széket és asztalt, olcsó rep-
rókat a falon, ez a reggel.

Jutka bejön, fakókék háziruha rajta, tulajdonképpen agyonmosott, a hóna alatt lukas is, de ezt az agyonmosott szót már nem lehet leírni, elcsépe-
lt, divatjamúlt kifejezés, büzlik, árad belőle a szegénység és az ele-
settség rossz szaga, a hiányos izlésűek gépiesen sírvafakadnak tőle, a mo-
sott kékség fölött a kedves arc, szarkalábak a szem alatt, haja fésületlen,
mosolyog, nyújtja a kávé, a kávéfőzés az én dolgom, de ma reggel meg-
előzött, későn feküdtem le az éjszaka.

Az üvegpohár szürkés, áttetsző, íme, újra a szürke szín, még nehezemre
esik nyitva tartani a szememet, csak a megnyugtató feketeséget látom a
pohárban, a fényes kiskanalat a pereméhez dőlve, a pillanatnyilag rendel-
kezésemre álló látótér része elhomályosodik, ahogyan a kamerát ráirányít-
ják egyetlen lényeges pontra, a háttér ködössé válik, egymásba mosódó
színes foltok, barna, sárga és piros, beékelt zöldekkel és kékekkel, melyik
a szék, a függöny, a kép, melyik a fal, a szekrény, a szőnyeg, most nem
fontos, nem is áll össze egyik sem önmagává, valójában nem látom őket,
csak tudom, hogy vannak, s ez annyi mintha egyszerre valamennyit látnám.

A felébredéstől, a kávéivástól, attól kezdve, hogy magad mögött be-
zárod az ajtót, egy szalon szalad a napod, ezer más szalat keresztezve,
egyikkel-másikkal ideig-óráig összefonódva, újra szétválva, mindegyik egy
vége-nincs és kezdete-nincs gombolyag, legalábbis a számodra így van,
mintha a második felvonás közben érkeznel a színházba és mindig a finálé
előtt távoznál, a gyerekek, a két kisebb csapkodja az ajtót, megiszom a
kávé és rágyújtok, még mindig az ágyban vagyok, a légszomjtól, amit a
cigarettazás okoz, széndioxid, kevés oxigén, újra le-tecsukódik a szemhéjam.

Nézem a nikotinos ujjaimat, se nem szomorúan, se nem jókedvűen,
teljesen érzéketlen vagyok, egykedvű, (érzéketlen? az egykedvűség is érzés)
közömbös, a hüvelykujjammal szoktam nyomkodni a cigaretta-
nak azt a vég-
gét, amit a számba veszek, talán a dohánydarabokat akarom ezzel vissza-
nyomkodni a hüvelybe, átkozott, rossz szokás, sárgásbarna kerek folt, ha-
sonló, csak valamivel elmosódottabb holdudvarral, a dohányos ember ismer-
tetőjele, valamennyi ujjam közül ezen látszik a legerősebben, néhány egye-
nes, rövid és keskeny vágás keresztezi, csak a bőrfelületen, mintha borot-
vapengével ceruzát hegyeztem volna az ördög tudja, hgyan került oda,
aztán a mutatóujjam és a középső ujjam egymáshoz érő két oldala, undo-

ritó, egyszer már jó lenne üdén és kipihenten ébredni, örömmel kiugrani az ágyból, hogy újra reggel van, élünk, élhetünk újra egy nap vitatkozhatunk, szeretünk, dolgozunk, abban a hitben ébredni, hogy ma történik valami, hogy ma teszünk valamit, amire büszkék lehetünk, hinni, hogy a tegnapi, a tegnapelőtti, az azelőtti nap nem ismétli saját magát, hogy megbomlik az azonos lényeg, kis eltérések szokástörvénye, valamint más történik, mint ami kiszámítható, várható és eltervezhető, akármilyen, nem feltétlenül kell, hogy jó legyen, néha azt hiszem, akár keserű, megrázó, porbadöntő élmény is lehet, a semminél az is jobb, izmokat ropogtató kényszerűség, ringbe illő ütések, átszakíthatatlan célszalag, akármilyen, csak tisztességes mérkőzés legyen, embernyi ellenfelekkel és ítélni tudó bírakkal, győzzön a jobbik.

Kiugrani az ágyból és hideg vízzel lezuhanyozni, surr-surr, ömlik a zuhanyrózsából a jéghideg víz, sziszegve tódul a levegő a kitágult tüdőbe, egyszer végre nem cigarettával kezdeni a napot, hanem kakaós kávéval és kaláccsal, vagy akár zsíroskenyérrel, vöröshagymával, teával, csak ne az lenne az ember első gondolata, talán tudatlan, hiszen senki sem fogalmazza meg, végig sem kell gondolni, kimondani se lenne idő, meg minek is, benne van a vérünkben, az idegeinkben, az izmainkban és a sejtjeinkben, hogy ránkomlik a lakás, betemet bennünket a szálló por, a mosatlan edények és szennyes ruhák lavinája, napi gondjaink és dolgaink nyomasztó szemétdombja, benne vannak a reggeli keserű szájjában a bontatlan asztalok, a félbehagyott szerelmek, az elfojtott indulatok és félelmek, megkapaszkodunk egyszer-volt örömeinkben, mesterségesen táplált, és sosem-volt méretűvé duzzasztott olcsó sikereinkbe, futunk, futunk, saját magunk, mások előtt, önmagunkért, másokért, hogy ránk ne zuhanjon az ég, valahogy ki ne derüljön, ki ne tudódjon, majdnem minden erőfeszítésünk abban merül ki, hogy egyáltalán élünk.

Egy s másrészt ugyan könnyen úgy tűnhet, hogy csupán elhatározás kérdése, az absztinencia, a hideg zuhany, a bőséges reggeli, pedig ennél sokkal bonyolultabb, ha nem én lennék én, akkor talán akár a római pápa is lehetnék, csakhogy képességem, hajlamaim, belső energiám és körülményeim, múltam, apám múltja, főnököm és feleségem, és sorolni lehetne még oldalakon, mi minden, szinte megfellebezhetetlenül megszabják, hogy én csak én lehetek, római pápa, úrhajós, vagy államférfi már, vagy egyáltalán soha, úgy hat ez, mintha tömény életundorom lenne, pedig aki nálam jobban szeret élni, az csal, vagy hazudik, hülye lennék, ha vitatnám, hogy van nevelhetőség és emberi akarat, nos mégis jobbára zárt körben él az ember, a kör kisebb vagy nagyobb, mindegy, az átmérő csak módjával tágítható, nagy szerencse a forgószél, ami kiragadhat belőle, de a köröd, ha többre nem futja erődből, még akkor is, más tájon, nagyjából ugyanakkora marad.

Megiszom a kávét, félbe elnyomom a cigarettát, fölkelek, magamra rángatom a nadrágot, kis luk, parázsnym a jobb szárán, a térde fölött, a másik nadrágomat csaknem pontosan ugyanígy égettem ki, (hány nadrágom van összesen? Három, ami használható.) erről jut eszembe, hogy a fenekemen fölfeslett a varrás, két centis szakadás fél arasznyival a sliccem alatt, bele-beleakad az ujjam, nem tudom, akad-e a „slicc” helyett szaba-

tos magyar kifejezés, még szerencse, hogy állva nem látszik, ha lehajolnék, hátulról valaki egyenesen bekukkanthatna a nadrágomba, már mondtam néhányszor Jutkának, hogy varrja meg, de úgy látszik elfelejtette, különösebben nem zavar, végül még tetszelegni fogok a leégett ember szerepében, ez is egy fajtája az önámításnak, nem is a legritkább.

Borotválkoznom nem kell, tegnap húztam le a szakállam, nem vagyok én megyei első titkár, se bonviván, hogy naponta csupaszra nyúzzam a képem, istenem, hát, egy kicsit szőrös vagyok, annyi baj legyen, akinek nem tetszem, nem néz rám pulóver, cipő, lukas a talpa, tényleg lukas, s ettől még korántsem vagyok elszomorodva, lukas, hát, lukas, valakinek mutattam egyik nap, nevetve, nem akartam sajnálatni magamat, de az illető nem nevetett, csak nézett furcsán.

Fényesítő mozdulatok a cipőkefével, mert ha lukas is a cipő, arra kényes vagyok, hogy tiszta legyen, utána fogmosás és mosakodás, vagy előtte? teljesen lényegtelen, a fogat olyan kefével kell súrolni, ami pamacszerű, csak éppen rövidebbek a szőrszálak, nem hosszában szánkázni vele a fogakon, hanem az íny és a fogvég irányában mozgatva, a televízió egyik egészségügyi felvilágosító műsorából tudom, magam előtt látom a hosszanti fogmosástól töben elkopott fogakat, amelyeket elretentésül bemutatnak, úgy rémlik, elszőrnyedve fordultam a teremtőhöz, mond, hát, erre is negyedszázad után keliatt rájövünk, s azok a százezrek és százezrek, akik mind- eddig abban a biztos tudatban hajtották esténként álomra a fejüket, hogy előírászerűen mossák a fogukat, velük mi lesz?

Eddig úgy tűnhet, hogy minden körülöttem forog, rajtam kívül semmi sem történik, de a négy fr¹ között, vagy akárhol legyünk, tulajdonképpen sehol sem vagyunk egyedüli, sokszor éppen ez a bajunk, néha elvonulna az ember megemészteni a mérhetetlen mennyiségben rázúduló élménytömeget, kivetni magából a felesleget, de hol és mikor, még az ülökén görnyedve sem vagyunk magunkban, oda is becipeljük közönséges, vagy magasztosnak tartott gondolatainkat, hát nem tragikomikus két erőködés között azzal foglalkozni, mivel ajándékozunk meg a születésnapján a feleségünket, akit szeretünk, ha nincsen más dolgunk, olvasnivalót viszünk a kezünkben, jónéhány ismerősömtől hallottam, hogy aktuális ismereteinek tekintélyes részére ott tett szert, ott esik legjobban az újságolvasás, ezen lehetne viccelődni, ami a lényegen semmit sem változtatna, olcsó élcelődés lenne, igen nevetségessé válna, aki azt hinné, hogy az ember egyszemélyes története egyszerűen elválasztható a környezetében lejátszódó, eseményektől, hangoktól, zörejektől, színektől, formáktól és benyomásoktól, más és más többszemélyes történetektől, főleg ha közünk van hozzá, de ha látszólag nincsen, akkor sem, még sohse volt gyereke, még sohse lakott bérházban, aki ezt hiszi.

Két ujjal mosakszom, nem kell túlzásba vinni a tisztálkodást, királyok beérték apró porcelán csészében pár csepp vízzel, amennyitől egy ványadt kanári is szomjan veszne, merő fényűzés és felvágás, ha tőlük valaki többre tartja magát, a vizes kezemmel végiggereblyézem a hajamat a fejtetőtől hátra, s onnan előre a homlokig, itt is, ott is föl kunkorodik a haj, gyömszölöm, nyomogatom, közben a konyhában kattann a gáztűzhely automatikus

kapcsolószerkezete, kétpercenként rekedt-mélyen trombitál, hörög, zaka-
tol, ki tudja melyik lakásban az öblítőtartály, a szomszéd lakásban búto-
rokat tologatnak, a fürdőszobában csobog a víz, mély és magas szófosz-
lánnyok, még szerencse, hogy érteni nem lehet, mert az ember akaratlanul
is odafigyelne, ahogyan a tévé elől is csak az erős akaratúak tudnak fel-
állni, a kép és a hang fogva tart, kényszerít, hogy odafigyelj, fölfogd, meg-
értsd és elraktározd, érthetetlen ez a terror, hogy ami arra hivatott, kiszoi-
gáljon és kedvedre legyen, ehelyett fölébed kerekedik és uralkodik rajtad.

Hiábavaló szórakozás azzal játszodozni, ahány lakás van a bérházban,
most (s máskor is) mindenhol történik valami, nem tudom érthető-e, min-
denhol TÖRTÉNIK VALAMI, ami más is, ugyanaz is, ahány lakás, annyi
világ, mintha talán szükséged lenne arra, hogy újabbakkal gyarapítsd a
meglévő ezer és egy elraktározott, átélt és kitoröhlhetetlen világodat, a ta-
lálgatás persze érdekes játék, soha ilyen keletje nem volt a keresztretjvé-
nyeknek, a fejtörő játékoknak, egyesek unalmukban nem találnak haszno-
sabb elfoglaltságot, minden szabadidejüket erre áldozzák, bár a játék a
maga helyén pótolhatatlan, a gondolatára is lázba jövök, annyira imádom
játszani, akármi is legyen, egyedüli időöltésnek mégis meglehetősen sze-
gényes program, ha ez kevés lenne, lehet még leselkedni, plegykázni, má-
sok magánéletében vágkálni, jobb sorsra érdemes embereket befeketíteni
merő szórakozásból, ez mind csodálatosan jó játék, hogy értelmesebben is
gazdálkodhatnánk szétcsorgó éveinkkel? ha akarnánk, ha hagynák, vagy
az a baj, hogy nem látszik, miért?

Benyitok a konyhába, a két kisebbik kölykőm már az asztalnál ül, a
nagyobbik lány régen az iskolában van, összeharapdált lekvároskenyér,
morzsák és ételfoltok, mézesüveg, vaj, félig telt színes műanyagpoharak,
piros, kék, zöld, öt régi tányér a falon, népi díszítő motívumokkal, ahogy
belépek, a szemem mindig beleütközik, Jutka a fehér, beépített konyha-
szekrénynek dőlve áll, annyiszor mondtam már, legalább üljön le a gyere-
kek mellé a reggelihez, az istenit neki, hadd legyen családi reggeli formája
ennek az egésznek, de ő sem tud reggel enni, elszokott tőle, nézi a puszt-
títást, ami elsősorban nem az elfogyasztott mennyiségben, hanem a vissza-
maradó romokban mutatkozik, a rádió nyolc óra után még elédokádja a
világ válogatott szennyét, mert nem az a hír, ha egy negyvenéves paraszt-
ember Hollandiában megcsókolja a feleségét, s ebből gyermek születik,
hogy valaki alamizsnát vet a sarki koldusnak, nem bizony, a világ már csak
ilyen, borzongani és csodálkozni akar, legfeljebb jólétesültnek lenni, szen-
zációra éhes, a szélsőséges, a rendkívüli kell annak, akit minden arra szo-
rít, hogy lehetőleg mindenben köznapi és átlagos legyen.

Az amerikai repülőgépek ma három kötelékben bombázták Észak-Viet-
namot, az arab diákok sürgetik a kormányt, hogy fegyveresen vegye vissza
az izraeliek által elfoglalt területeket, mi újság, lurkók, nyomás befelé a
kaját, te hallottad, hogy a kórház előtt valakit elgázolt egy teherautó, még
mindig ott a vérnyomok az utcán, az az érdekes benne, hogy a tettes meg-
van, de a szerencsétlen személyazonosságát még mindig nem tudták meg-
állapítani, azt se tudják, kicsoda, általános offenzíva a chillei népi kormány
ellen, híreket legközelebb tíz órakor mondunk a Kossuth adón, te jó ég,

hiszen mindjárt negyed kilenc, vigyük együtt a gyerekeket az óvodába, Jutka kényszeredetten mosolyog, gyalogoljon egyedül vissza – kérdezi, neki csak tizenegyre kell bemenni a városba.

Most veszem észre, hogy még mindig fésületlen, a fakókék otthoni ruha rajta, vitatkozunk, miért nem szervezed úgy a napjaidat, hogy reggel együtt mehessünk el itthonról, talán nincs is igazam, úgy állapotunk meg régebben, reggel én viszem a gyerekeket, délután ő megy értük, ha mégis annyira ráérsz, miért esik annyira nehezedre lejönni velünk, tudod, hogy nem lustaságból kérem, elaludtam, holnaptól kezdve legkésőbb háromnegyed hétkor kelek, az óvodánál le kell szállni a buszról, bevinni a gyerekeket, átöltöztetni őket, az háromnegyed kilenc, mire a másik busszal beérek, kilenc óra, mégse járhatok délre dolgozni.

Nem szólt, a gyerekek riadtan bámultak bennünket, veszi a másik nadrágját, megfésüli a haját, öltöznek, hova siettek, csak fél kilenckor indul az autóbusz, még tíz perc van, Jutka a vállát vonja, gyalog megyünk, hogy ez nekem nem jutott eszembe, hiszen gyalog is lehet menni, ezzel időt nyerek, akkor viszem is egyedül a gyerekeket, maradj csak, minek jön-nél, így beérek, az ólomszürke, téli felhők mögül előbújik a napkorong, besüt az ablakon újra kezdődik egy nap . . .